

1990-01-15

Statens Kärnbränslenämnd
Sehlstedtsgratan 9
115 28 STOCKHOLM

Granskning av det program som avses i 12§ lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Yttrande över SKB:s FoU-Program 89 (SKN dnr 93/89)

Avfallskedjan har beretts tillfälle att avge yttrande över rubricerade program till Statens Kärnbränslenämnd. Vi vill allmänt protestera mot att jämfört med granskningen av FoU-Program 86 dels antalet ideella remissinstanser minskats, dels remisstiden krympts. Det är ändå en orimlighet, även för myndighetsinstanser, att seriöst granska de hyllmetrar av rapporter som ligger bakom FoU-Program 89. När nu remisstiden kortats en halv månad och ännu påtagligare inskränks av helgperioden jul-nyår blir orimligheten absurd. Remissgranskningen antar med övertydlighet karaktären av ett rituellt spel för galleriet. Avfallskedjan skulle helst avstå från att genom eget deltagande legitimera detta spel, men vår förhoppning är ändå att på detta sätt nå allmänna opinionen och om möjligt stoppa vansinnet.

Avfallskedjans yttrande utgörs av bifogade skrivelse "Avfallskedjans synpunkter på SKB:s FoU-Program 89" (1990-01-12), i vilken skriften "Kärnkraftavfall" utgör en integrerad del. Yttrandet har godkänts av följande grupper och föreningar:

Miljöförbundet

Rädda Tränningen

Föreningen mot AtomSopor på Torhamnslandet (FAST)

Rädda Tölö Kronopark

Rädda Kynnefjäll

Folkkampanjens SFR-grupp

Mot AtomSopor i Klipperås (MASK)

Rädda Fjällveden

Rädda Uppsala

Rädda Voxnadalen

Aktionsgruppen mot atomsopor i Kamlungekölen

Rädda Skellefte Älvdal

Rädda Höga Kusten

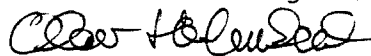
Föreningen mot AtomavfallsLagring i Klipperås (FALK)

Folkkampanjens CLAB-grupp

Folkkampanjen i Västmanland

Bilaga

För Avfallskedjan

Olov Holmstrand

Avfallskedjan c/o Karl-Inge Åhäll
Görjelycksgatan 21
431 34 MÖLNDAL

AVFALLSKEDJANS SYNPUNKTER PÅ SKB:s FoU-PROGRAM 89.

1. Inledning

I enlighet med kärntekniklagen har SKB till SKN inlämnat FoU-Program 89. Avsikten är att innehavarna av kärnkraftreaktorer inför regeringen skall visa att kärnavfallet kan hanteras så säkert att reaktorerna kan ges tillstånd att drivas vidare. Denna koppling mellan fortsatt reaktordrift och krav på avfallshanteringen korrupperar påtagligt hela handläggningen. Samma koppling fanns i den tidigare villkorslagen och ledde tillsammans med starka bindningar mellan kärnkraftföretag, vissa politiska partier samt granskningsmyndigheter till det skandalösa godkännandet av KBS1-metoden 1979. Exempelvis godtog SKI att berggrunden i en del av Sternöhalvön i Blekinge godkändes som "helt säker" trots att den **inte ens undersökts!** Därefter fullbordade regeringen skandalen genom det "världsunika" beslutet i juni 1979. **Formellt** var beslutet korrekt, men **sakligt** var det en katastrof. Eftersom denna KBS-skandal ännu inte sanerats, saknar inblandade parter förtroende.

Avfallsutredandet måste bland annat mot denna bakgrund handhas av en neutral instans och inte av det i sammanhanget svårt belastade SKB. Annars riskerar vi att ytterligare tid och pengar försvinner till insatser utan värde medan avfallshögarna växer. Avfallskedjan ser därför ingen mening i att detaljgranska FoU-Program 89, eftersom vi anser att enskildheter i KBS-konceptet är av underordnad betydelse jämfört med kravet på en trovärdig utredningsprocess. Vi har emellertid ändå inte kunnat avstå från att exemplifiera vår kritik med några synpunkter på kraven på berggrunden och platsvalsprocessen.

2. Kärnavfallsfrågans hanterande

Eftersom kärnavfallsfrågans hanterande enligt Avfallskedjans mening är avgörande för synen på FoU-Program 89 har vi som detta avsnitt av vårt yttrande bifogat vår skrift "Kärnkraftavfall". Skriften utgör sålunda detta avsnitt. Slutsatsen är i all korthet att hanteringen varit oacceptabel och därmed SKB:s arbete saknar trovärdighet.

3. Kraven på berggrunden

Ursprungligen hävdade SKB att det behövdes ett bra och sprickfritt berg på 500 meters djup för ett säkert KBS-förvar. Men i takt med att även SKB upptäckte det som redan länge varit känt, att sprickfritt berg inte existerar i svensk berggrund (i alla fall inte över 1500 meters djup), reviderades kravet. SKB började istället i början av 1980-talet hävda att "ett lagom sprucket berg" var bra och säkert nog. I FoU-Program 89 har SKB glidit ytterligare ett stort steg och berget har helt slopats som betydelsefull "barriär". De andra "barriärerna" påstås ge säkerhet nog!

Jämsides med denna långtgående devalvering av behovet av sprickfritt berg har SKB också nära nog helt släppt övriga uppställda krav på bergmassan. Ursprungligen gällde kravet att ett "bra berg" skulle bestå av en kvadratkilometerstor **homogen** bergmassa. Detta homogenitetskrav har SKB numera ensidigt frångått, eftersom flera av de i FoU-Program 86 och 89 som lämpliga utpekade undersökningsområdena fått denna klassning trots närvaro av yngre, övertvårande diabasgångar i bergmassan. Eftersom sådana gångar är **det mest avvikande** som förekommer i normal svensk granit- eller gnejsberggrund upprätthåller SKB i realiteten inte längre något homogenitetskrav alls.

Det slopade homogenitetskravet framgår också av att SKB påstår att berggrund av Äspös typ (1.4, sid 9 sista stycket i häftet om underjordslaboratoriet) inte alls skall uteslutas som slutförvar, trots att bergmassan består av irreguljärt avgränsade förekomster av två skilda huvudbergarter, granit och diorit.

SKB:s motiv för att kraftigt revidera och realiteten helt frångå de uppställda homogenitetskraven på berget, saknas i FoU-Program 89. Detta är utomordentligt anmärkningsvärt, eftersom den av SKB ensidigt genomförda revideringen på intet sätt kan föras tillbaka på remisserna till det tidigare FoU-Program 86.

I ett avsnitt om "Bergets stabilitet" (6.3.2.7) påstår SKB att en av landets största tektoniska zoner, Proto-ginzonen, sträcker sig från Skåne och norrut till ... Dalsland (!). I verkligheten går zonen på Vänerns **östra** sida, vilket varit känt och omskrivet sedan länge. Att SKB, som uppger sig ha god geologisk kompetens, felplacerar södra Sveriges mest betydelsefulla tektoniska zon med 20-talet mil, är givetvis anmärkningsvärt, men också symptomatiskt för hur SKB efterhand reviderat sin uppfattning om berggrundens betydelse.

Avfallskedjans slutsats är att vi befarar att SKB:s ensidigt genomförda revidering av kraven på berget, bl.a. homogenitetskraven, inte är sakligt motiverade. Varför detta genomförts vet vi inte, men möjligen kan det ha motiverats av att SKB måste få något undersökningsområde kvar att peka på som lämpligt för sitt KBS-förvar. Om de tidigare uppställda homogenitetskraven följts i FoU-Program 89 skulle tidigare utpekade områden ha måst avvisas. Som bekant vågar inte SKB provborra på fler ställen efter debaclet i Almunge. Alltså gäller det att till varje pris förvara redan undersökta områden. I denna riktning talar även starkt att SKB tydligt påpekar att man varken avser att borra eller göra undersökningar i befintliga borrhål de närmaste åren.

Om, för att renodla resonemanget, KBS-metoden godtas för avfallshanteringen, är en väl fungerade bergbarriär, dvs förvaret placerat i homogen berggrund, ett oavvisligt krav. Vi förutsätter därför att SKN inte tillåter att SKB ensidigt genomför denna drastiska sänkning av säkerhetskraven. Därmed måste SKN även underkänna FoU-Program 89 enbart på grund av hanterandet av berggrunden.

4. Platsvalsprocessen

SKN hade en del välmotiverade invändningar mot FoU-Program 86 beträffande platsvalssystematik, lokalisering av berglaboratoriet m.m. I FoU-Program 89 struntar SKB närmast demonstrativt i dessa invändningar. Den av SKN i "Platsvalsgruppens rapport" föreslagna sällningsprocessen skulle ha inneburit en någorlunda trovärdig och överskådlig hantering. SKB:s förslag åsidosätter helt öppenhet och överskådlighet. Istället föreslås ett godtyckligt (enligt tidigare anser ju SKB att berget saknar betydelse) och mörklagt val av tre "kandidatplatser" i ett sent skede. På så sätt undviker SKB att behöva konfronteras med lokala opinioner mer än nödvändigt, något som SKB uppenbart inte klarar av. Feghet och opportunism ligger sålunda åtminstone delvis bakom avsaknaden av en seriös platsvalsprocess i FoU-Program 89. Avfallskedjan förutsätter att SKN har integritet att försvara sina egna förslag. Därmed är det uppenbart att SKN måste underkänna FoU-Program 89 även på denna punkt.

5. Sammanfattning och yrkanden

Från kärnkraftkatastrofen i Tjernobyl spreds några kilogram högaktivt avfall över Sverige. Det elände

denna försumbara mängd åstadkom skall jämföras med de ca 8000 ton högaktivt avfall som SKB vill hantera enligt FoU-Program 89. SKB har genom sin direkta knytning till kärnkraftdriften stora ekonomiska intressen att bevaka. Denna knytning gör SKB till en i hög grad korrumperad part i processen. Miljörörelsen saknar detta ekonomiska partsintresse, tvärt om blir dess företrädare ofta utsatta för smutskastning eller rena trakasserier. Det är sålunda uppenbart att vi representerar ett strikt allmänintresse. Vi hävdar därmed med bestämdhet att vi bör tillmätas väsentligt större trovärdighet än SKB.

USA:s energiminister fastslog hösten 1989 att det **ännu inte existerar någon lösning på kärnavfallsproblemet**. Inget tyder på att läget skulle vara annorlunda eller bättre i Sverige, tvärt om! I USA påtalades att gjorda utfästelser inte infriats av kärnkraftbolagen. Mot bakgrund av detta konstaterande beordrades en total genomgång av hela frågan. Med hänsyn till bland annat KBS-skandalen från 1979, som ännu ej sanerats och därmed fortfarande kastar sin mörka skugga över inblandade parter, inses att det inte bara är i USA som det behövs en total och opartisk genomgång av hela frågan.

Mot denna bakgrund kan Avfallskedjan liksom vid vår granskning av FoU-Program 86 endast dra den allmänna slutsatsen att helt underkänna FoU-Program 89. Vi vädjar till alla rättänkande människor att noga överväga följande sammanfattade slutsatser och yrkanden:

1. Kärnavfallsfrågan är inte löst.
2. Det är då helt oansvarigt att låta kärnavfallshögarna växa. Samtliga reaktorer måste omedelbart stängas av.
3. Kärnkraftindustrin är på grund av sitt partsintresse helt olämplig att utreda avfallsfrågan.
4. Ett fristående organ representerande hela samhället skall förutsättningslöst gå igenom och om möjligt försöka lösa avfallshanteringen. Under tiden skall reaktorerna förbli stoppade.
5. Det finns ingen naturlag som säger att det existerar någon säker eller tillfredsställande hantering. Resultatet kan dessvärre bli att frågan måste lämnas olöst till kommande generationer.
6. Tills vidare kan vi bara förordas förvaring under övervakning.

7. FoU-Program 89 måste underkännas och SKB fräntas utredningsansvaret.

För Avfallskedjans Göteborgsgrupp

Olov Holmstrand, tekn dr
Televisionsgatan 15
421 35 Västra Frölunda